

De lotgevallen van de dynastie Swanenburg

- behorende tot de Goudse elite in de achttiende eeuw -

J.C. Bauer, met medewerking van G.A.F. Maatje

1. Inleiding

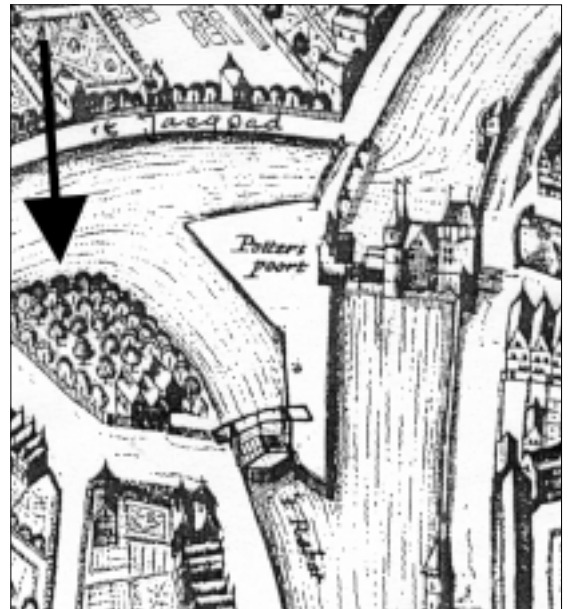
In het boek van dr. J.J. de Jong, *Met goed fatsoen*, is het leven van de elite in de Hollandse stad Gouda in de periode 1700-1780 vanuit een aantal gezichtspunten onderzocht en beschreven. Deze waren: het lokale bestuur en de regenten als politieke elite, de economische elite en de rijkdom, aspecten van het gezinsleven en de levensstijl alsmede de spanning tussen fatsoen en portemonnee. Leden van het geslacht Swanenburg, voorouders van J.C. Bauer, behoorden tot deze elite. Een aantal van hen komt dan ook in het boek van De Jong voor. Het behoeft geen betoog dat het voor een genealoog ideaal is zo'n boek met zijn gedegen onderzoek als achtergrond bij de familiegeschiedenis van eigen voorouders te kunnen betrekken, waardoor een nog beter begrijpen ontstaat van de tijd en omstandigheden waarin zij hebben geleefd. Aardig is dat de vele sporen die deze mensen in allerlei documenten hebben achtergelaten, 'sporen' met de geschiedschrijving in het boek van De Jong en deze nog eens nader onderbouwen. Waar dat niet het geval is, zal dat ook worden vermeld. Het moge duidelijk zijn dat de familiegeschiedenis Swanenburg op deze wijze een bijdrage is aan de geschiedenis van de burgers van Gouda.¹

2. De eerste generatie: stamvader Leendert Janse Swanenburg, scheepsbouwer

Enige lotgevallen van de scheepsbouwer

Het eerste optreden van Leendert waarover gegevens zijn gevonden, was toen hij het volgende document liet opstellen op 17 februari 1663²: 'te kennen gevende dat hij op huijden van Pieter Pieterse Verboom in coope aengestaen [dat wil zeggen: gekocht] heeft twee huijsen ende erven met een heldinge en schuer, staende ende gelegen op den Wachterstraet over de valbrugge, buiten Potterspoort', enzovoort.

Een voorwaarde is dat Leendert aan ene Aert Pleunen Lievenheer moet toestaan, dat deze, zolang hij leeft, de helling mag gebruiken voor het te water laten van schepen, maar dat Aert dat niet mag eisen als er een schip van Leendert in aanbouw op ligt. Dat zal wel het nodige overleg tussen beiden gevergd hebben. Leendert verkreeg op 20 april 1663 een vergunning van de burgemeesteren 'tot plaatsing van ene heining, van seijn huijsingh tot aan het waterschap rabat, ter bevrijdinge van seijn werff'.³ Uit de beschrijving blijkt dat het gaat om de werf naast de valbrug 'Rabat'. Uit de tekst mag worden geconcludeerd dat het gezin daar woonde.

Fragment van de plattegrond van Gouda met de werf anno 1649.

Zes dagen later kwamen Pieter Vertoorn, sloopstimmerman, en Leendert Swanenburg met de vroedschap overeen om de sloopswerf buiten de Potterspoort te huren gedurende tien jaren voor zestien gulden per jaar.⁴ Er staat ook nog: 'tot wederseggens toemits een viendeel jaers van de heeren verhuijrders te vooren gewaerscouwen sijnde'. Kennelijk is er sprake van grond in erfpacht. Het lijkt erop dat de vorige eigenaar van de werf, Pieter Vertoorn, zich bij de sloopbouwer Leendert Swanenburg heeft ingekocht als partner. In mei 1669 volgt een getuigenverklaring ten huize van Leendert Swanenburg, afgelegd door drie getuigen, die verklaarden dat zij een schippersknecht uit Gouda hebben horen zeggen dat Leendert een dief is omdat hij te veel ellen rekende voor een voet.⁵ Een vervolg op deze beschuldiging ten gunste van de ene of de andere is niet in de archieven aangetroffen.

De burgemeesteren stellen op 21 juli 1670 vast dat ene Lodewijk de Roo 32 gulden moet betalen aan Leendert Swanenburg voor reparatie van het schip van Frans Crijnen en dat Leendert het schip dan door De Roo moet laten verkopen.⁶ Kennelijk is De Roo een reder voor wie Crijnen vaart. Op dezelfde dag geven de burgemeesteren aan Leendert toestemming om de werf te mogen voortzetten voor een periode van drie jaren onder de geldende voorwaarden en vervolgens voor zeventien jaren voor twintig gulden per jaar.⁷ Van de eerder in 1663 vermelde tien jaren zijn er dan zeven om. Pieter Vertoorn is uit beeld.

In 1674 verschenen twee sloopstimmerlieden, Frans Frederikse Klijff en Hermgen Aertse van der Thuijn, om te verklaren voor hun baas, meester-sloopstimmerman Leendert Swanenburg, dat de schipper Hendrick Aerts een houten knie aan stukken heeft gesmaakt.⁸ Het gedrag van deze schipper is Leendert te veel geworden want er staat verder 'dat hij ook dickwils en verscheijde reyse op de werff comt rasen en tieren, ja selfs hem niet ontsiet somwijlen de knechts uyt het schip te jagen, dat de knechts haer behoorlijcken arbeyt niet en cunnen doen'.

The image shows a fragment of a handwritten Dutch document. The text is written in a cursive script typical of the 17th century. The visible text includes: 'Notarius...', '...', '...', '...', '...'. The signature at the bottom is 'Leendert Janse Swanenburg'.

Fragment van een akte d.d.14 maart 1672 met handtekening van Leendert Janse Swanenburg.

Leendert is actief geweest in het sloopmakersgilde. Hij was vele jaren deken (bestuurder) in de periode 1667-1690.⁹ In 1687 kwam Leendert zelf voor in een document van dit gilde toen hij geen deken was. Daarin werd een klacht beschreven van schipper Barend Engelen over het niet naar behoren nakomen door Leendert Swanenburg van het overeengekomen bestek voor de bouw van een schip.¹⁰ Het gildebestuur concludeerde het volgende. 'Welck schip op dese huijdige dagh noch wert bevaren en gehouden binnen de Stadt Harderwijck voor een Spresenschip niettegenstaande het selve omtrent 24 jaere oudt is, t'geene hij Swanenburgh (desnoot sijnde) met attestatie soude kunne bewijse'. En dan volgt nog: 'Dat wijders wert geseijt datter alsooen meer dergelijcke clachte soude voorgevalle sijn, cunnen niet dencke dat sulck waer is, alsoo deselve wel specifice soude opgesteld werden, en opgesteld sijnde strouwe [trouwens?] deselve mede wel soude cunnen wederleijt werde'. Dus het gildebestuur nam Leendert in bescherming. Het lijkt er op dat de collega's elkaar niet durfden af te vallen.

De gezinsomstandigheden van Leendert Swanenburg en zijn schoonfamilie Van Harthals

Leendert, weduwnaar van Stijntgen Cornelis, huwde in augustus 1674 te Gouda met de weduwe Cornelia Evertse van Harthals. Zij deden dat voor schout en schepenen omdat zij remonstrants waren. In het boek van J.J. de Jong wordt deze familie Van Harthals genoemd als een bekend koopmans- en ondernemersgeslacht met een grote naam op het gebied van belasting pachten en het handel drijven. Zij hadden kantoren te Amsterdam en Londen. Zij woonden echter niet in Amsterdam. Vreemd genoeg komen zij niet voor in de poorterboeken van Gouda.

De ouders van Cornelia, Evert Janse van Harthals en Marrichie (Marietie) Gillis Heuvick, woonden aan de Koningstraat 214/216. Dat is nu de even zijde van de Raam. De naam Koningstraat is afkomstig van de Koningshof, een jachthuis, dat in de 13e eeuw aan die zijde van de Raam gestaan moet hebben.¹¹ Evert van Harthals was verkoper van sterke drank en gedestilleerd water.¹² Ook was hij pachter.

Koningstraat (Raam even zijde), ca 1917 met nrs. 214/216 ongeveer halverwege.

Turfmarkt 126 'De drie Kersseboomen'.

Dat beroep kon worden uitgeoefend als men zelf voldoende geld bezat om bepaalde belastingen, imposten genoemd, van de overheid te pachten en daarmee als belastinginnehmer te kunnen optreden. De pachters bepaalden zelf de winstmarge en droegen het risico van oninbare bedragen. Ook moesten minstens twee andere personen met voldoende financiële draagkracht borg staan voor de betreffende pachter.

Everts zoons Adriaan en Marcellus van Harthals werden ook verkopers van sterke drank en pachter. Elk jaar moest bij een notaris een borgstellingsakte worden opgesteld. Het is deze familie Van Harthals financieel voor de wind gegaan ondanks het overlijden van vader Evert in 1677. In 1680 woonden zij nog aan de Raam op nummer 216.¹³ Huis nummer 214 was afgestoten. Maar in 1681 werd door de weduwe Marietie Heuvick het pand Turfmarkt 126 'De drie Kersseboomen' er bij gekocht en ging het gezin daar wonen.¹⁴

In april 1684 werd een schuldbekentenis van Leendert opgemaakt toen hij van zijn schoonmoeder, Marrichie Gillis Heuvick, toen weduwe van Evert Janse van Harthals, een som van 800 guldens leende.¹⁵ Wat opvalt is dat hij geen rente hoefde te betalen maar wel in vier jaren moest aflossen. Tot onderpand dienden al zijn roerende en onroerende goederen en tot borgstelling overreikte hij een door hem verleende hypotheek op een schip ten bedrage van 800 guldens. Leendert zal er wel in geslaagd zijn om de lening in vier jaren af te lossen. Hij heeft met Cornelia van Harthals een goede partij aan de haak geslagen. Dat was wel nodig ook want de economische positie van de Goudse scheepsbouwers was niet bepaald rooskleurig ten opzichte van die in andere Hollandse steden. In een rapport aan de magistraat, dat is het stadsbestuur, klaagde het gildebestuur erover dat schippers alleen die schepen ter reparatie in Gouda mochten aanbieden die ook oorspronkelijk in Gouda gemaakt waren.¹⁶ Een aanzienlijke beperking was dat ten opzichte van andere steden zoals Amsterdam en Haarlem waar volledige vrijheid op dat punt bestond. Ook stelde het gilde aan de kaak dat de schippers zelf het hout voor de reparatie elders kochten en meenamen naar de werven in Gouda. Het antwoord van de magistraat was dat het bewuste artikel werd gehandhaafd, maar wel in het voordeel van de Goudse scheepmakers mocht worden uitgelegd als zij lid waren van het gilde en de jaarlijkse bijdrage betaalden. Bovendien mochten de schippers nog hout meenemen tot een lengte van 50 voeten.

Cornelia van Harthals liet op haar sterfbed een testament opmaken waarmee haar vermogen naar haar echtgenoot gaat met de gebruikelijke plicht de kinderen 'naer behoren te alimenteren'.¹⁷ Tevens zou elk kind 600 gulden krijgen bij volwassenwording dan wel als Leendert zou hertrouwen. Van Leendert is geen testament aangetroffen, wel een rekest van Marcellus van Harthals, Cornelis Divoort en Gerrit Ariens als voogden over de weeskinderen van Leendert Jansz Swanenburg en zijn eerste vrouw Stijntgen Cornelis en zijn tweede vrouw Cornelia van Harthals, gericht aan de magistraat, waarin werd gesteld dat uit de opbrengsten van de verkoop van de boedel en de aflossing van schulden niet veel meer over zou schieten voor de Weeskamer en de stad Gouda. Uit het testament van Marrichie Gilles Heuvick, weduwe van Evert Janse van Harthals, blijkt dat zij haar stiefkleinzoon Jan Leendertse Swanenburg afzonderlijk 200 gulden legateerde en de drie andere kleinkinderen hun legitieme portie zouden krijgen.¹⁸ Aangenomen mag worden dat die porties groter waren en dat zij dus een aanzienlijk vermogen heeft nagelaten.

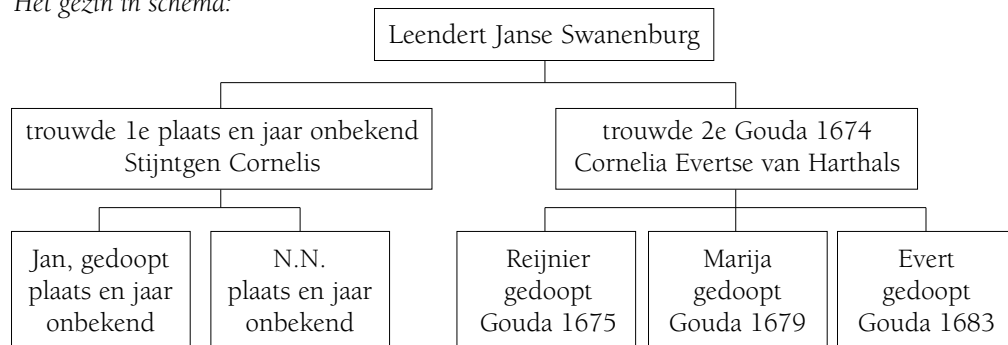
Beverige handtekening van Cornelia van Harthals onder haar testament, twee dagen voor haar dood.

Merktteken van Marrichie Gillis Heuvick.

Gezegd mag worden dat Leendert Janse Swanenburg en zijn vrouw Cornelia van Harthals de basis hebben gelegd voor de dynastie Swanenburg die in de achttiende eeuw tot de elite van Gouda ging behoren. Maar ook moet worden geconcludeerd dat de familie Van Harthals de financiële basis voor de dynastie Swanenburg heeft gelegd.

3. De tweede generatie: Jan, Reijenier, Marija en Evert, kinderen van Leendert Janse Swanenburg

Het gezin in schema:

Jan Leendertse Swanenburg, scheepmaker, en zijn schoonfamilie De Keijzer

Jan, de oudste zoon van Leendert Janse Swanenburg, trad in de voetsporen van zijn vader en werd meester scheepmaker te Amsterdam. Of hij dat ambacht ook op de werf van zijn vader aan de Wachterstraat bij de Potterspoort heeft uitgeoefend, is niet bekend. Toen hij trouwde te Gouda in de Sint-Jan in juni 1700 met Gerrigje de Keijzer woonde hij, merkwaardig genoeg, niet meer in de Wachterstraat maar in de Kuipersteeg.

Zij was een dochter van Pieter Dirckx (de) Keijser, ook al scheepmaker, en zijn eerste vrouw Neeltje Matthijse Schiltman. Zij kwamen uit Ouderkerk a/d IJssel en hebben zich in oktober 1670 in Gouda gevestigd aan het Jaagpad langs de Gouwe, niet ver van de Potterspoort.¹⁹ Gerrigje woonde bij haar trouwen nog op de werf: 'buijten de Potterspoort'.

Jan is pas in 1705 als poorter van Amsterdam ingeschreven, 'afkomstig' van Gouda. Met afkomstig werd bedoeld: geboortig in Gouda, en niet dat hij in dat jaar van Gouda is gekomen. Blijkens zijn testament was hij in bezit van de scheepswerf, genoemd 'Het Amsterdamsche wapen' op Wittenburg.²⁰ In Jans testament werden twee executeurs genoemd: Reijenier, broer van Jan, en Cornelis Swanenburg, neef van Jan (zoon van Reijenier), beiden wonende te Gouda. In het zeer informatieve testament van Jan Swanenburg en Gerrigje de Keijser werd het huis te Gouda, staande aan de Koningstraat, als bezit genoemd. Het betreft het huis van de familie Van Harthals, dat blijkbaar in bezit van Jan Swanenburg was gekomen. Hij wordt inderdaad genoemd door C.J. Matthijs als eigenaar van dit huis Raam 216. Toch wel opmerkelijk dat hij als stiefkleinzoon van Marietie Heuwick dit huis geërfd heeft.

De scheepsbouwer Pieter Dirckx de Keijser, schoonvader van Jan, was vele jaren deken

De plek van de scheepswerf van Pieter de Keijser aan het Jaagpad langs de Kromme Gouwe anno 1876.

van het scheepmakersgilde in de periode 1678-1707.²¹ Hij heeft slechts een paar jaren samen met Leendert Swanenburg in het gildebestuur gezeten. Pieter de Keijser komt in hetzelfde document uit 1687 van het scheepmakersgilde aan de magistraat voor. Pieter had een geschil met de Goudse schipper Sent Verbrugge over een bedrag van 300 gulden die Sent had beloofd meer te zullen betalen voor het nieuwe schip dat Pieter gemaakt had. Er werd inderdaad een regeling getroffen.

Na het overlijden te Amsterdam van Jan Swanenburg in april en zijn vrouw Gerrigje de Keijser in juli 1728 werd op 20 augustus 1728 de boedel en het bezit geïnventariseerd.²² Uit het bezit van onroerend goed te Amsterdam en Gouda en van de aandelen in diverse schepen blijkt dat zij redelijk vermogend waren. Het testament werd ten uitvoer gebracht op 14 juli 1731.²³ Alles ging naar de drie kinderen Leendert, Neeltje en Pieter. Deze Pieter zette de scheepswerf van zijn vader te Amsterdam voort.

Reijenier Leendertse Swanenburg en zijn schoonfamilie De Lange

Reijenier, tweede zoon van Leendert Swanenburg en Cornelia van Harthals, trouwde met Hendrikje de Lange in de hervormde Sint-Janskerk op 16 juni 1698. Zij was een dochter van Cornelis Willemse de Lange uit Langerak, maar geen familie van de Goudse burgemeester Cornelis Cornelisz de Lange. Toen zij trouwden was Hendrikje 31 en Reijenier 22. De echtelieden woonden op de Turfmarkt. Reijenier moet op nummer 126 bij zijn oom Marcellus van Harthals gewoond hebben, die dat huis geërfd heeft van zijn moeder Marrichie Heuwick. Zij was in 1696 overleden en zijn oudere broer Adriaan van Harthals reeds in 1692, die ook in dat huis gewoond moet hebben. Hendrikje de Lange zal ergens anders op de Turfmarkt inwonend zijn geweest, misschien wel als dienstbode. Door het huwelijk in de Sint-Jan te laten sluiten, blijkt dat Reijenier de remonstrantse gemeente had verlaten en lidmaat van de hervormde gemeente was geworden, toentertijd een soort staatskerk. Daarmee kon hij in aanmerking komen voor de banen van de elite. Reijenier en Hendrikje kregen drie zoons: Cornelis, Leendert (later Leonard genoemd) in maart 1701 en Willem in september 1706. Willem werd in december van datzelfde jaar begraven. Reijenier en Hendrikje lieten een langstlevenden-testament opstellen in 1707.²⁴ Daarin werden geen eigendommen en erfgenamen vermeld.

Volgens J.J. de Jong was Reijenier jurist. Hij komt echter niet voor als afgestudeerde student rechten in de registers van de Universiteit Leiden. Uit een akte van 24 november 1710 blijkt dat een Swanenburg steenfabrikant was te Moordrecht.²⁵ Later zal blijken dat dit Reijenier was.

Handtekeningen van Hendrikje en Reijenier. Aan haar vlekkerige handtekening is te zien dat Hendrikje de nodige moeite had met het hanteren van de veer.

Reijenier Leendertse Swanenburg en zijn activiteiten

Van Reijenier zijn geen juridische activiteiten bekend, noch als notaris, noch als advocaat of procureur. Wel zijn vele bewijzen aangetroffen dat hij, in navolging van zijn grootvader Evert van Harthals, pachter was van imposten. En hij was eigenaar van onroerend goed. Op 5 december 1720 vond de overdracht plaats aan Reijenier van de buitenplaats 'Actiehoven' ten overstaan van de schepenen van het ambacht Broek. Het landgoed was gelegen aan de Hoge Schiedijk, hoek Bosweg. Reijenier werd in de akte genoemd als pachter van de impost op het gemaal dat in de tuin gebouwd werd. Hij

kocht het landgoed van Robert Hennebo die het enige tijd daarvoor had gekocht van de kapitein ter zee Jan Taelman.²⁶ Deze Jan Taelman was getrouwd met Christina Trist. Deze familie Trist was bijna een eeuw lang eigenaar van het landgoed. De familie Taelman raakte later aan de familie Swanenburg verwant.

Reijenier was pachter van de voorpost op 't Hoorn van stoom- en paardengeld van Ouderkerk aan de IJssel en pachter op het koehouderszout voor de kaasbereiding te Woerden.²⁷ Ook krom hij in de stedelijke schutterij van Gouda op tot kapitein. Daarmee was hij de bevelhebber in de wijk Gouwe waar hij woonde op nummer 70.²⁸ Ook bezat hij het pand Oosthaven 24/25 en grond aan de Raam.

Het vermogen van Reijenier Leendertse Swanenburg

De Jong schrijft in zijn boek: 'Reijenier had als koopman en belastingpachter zeer goede zaken gedaan. In het kohier Personele

Quotisatie van 1742 behoorde hij tot de hoogst aangeslagenen'. Dit was een lokale aanslag op bezittingen. Volgens deze opgave had hij een dienstbode en bezat hij een paard en een overdekte wagen. Blijkbaar werd een dienstbode ook als bezit en status beschouwd. Tevens had hij een buitenplaats, dat dan 'Aktiehoven' geweest moet zijn. Hij werd voor 90 gulden aangeslagen. Ter vergelijking: de aanslagen voor burgemeesters Cornelis Arckenbout bedroegen 160, Huijbert van Eijk 120, Dirck de Lange 75 en Reijnier Crabeth 50 gulden. De Jong stelt dat de dynastie Swanenburg het fortuin en de latere opnemings in het patriciaat vooral te danken had aan de inspanningen van Reijenier. Natuurlijk heeft deze gezorgd voor een forse groei van het vermogen maar zonder het beginkapitaal van zijn moeder Cornelia van Harthals en van zijn grootmoeder Marrichie Gilles Heuvick was hij niet zó snel zó ver gekomen. Zeer waarschijnlijk zal de familie Van Harthals hem ook wel geholpen hebben na het overlijden van zijn vader Leendert Swanenburg en zijn moeder Cornelia van Harthals. En niet vergeten moet worden dat de zeventiende eeuw - voor sommigen- de Gouden Eeuw was en dat daarop in de achttiende eeuw geteerd werd.

Uit de aantekeningen van zijn broer Leonard in diens familiebijbel blijkt dat Reijeniers zoon Cornelis in februari 1699 geboren is, zeven maanden na het sluiten van zijn huwelijk met Hendrikje de Lange. Hendrikje zal wel buiten Gouda bevallen zijn. De registratie van de doop

Oostgouwe of Lage Gouwe nr. 70, 'De Kaetsbaan'.

Weduwnaar Reijenier Swanenburg, oud 67 jaar, anno 1742 geschilderd door P.F. de la Croix, particuliere collectie. Foto Iconografisch Bureau.

van de oudste zoon Cornelis is tot heden niet te Gouda of in de omgeving aangetroffen. Reijeniers tweede zoon, Leonard, tekende in zijn familiebijbel op:²⁹ '1741 Den 1sten februari woonsdag smorgens is mijn lieve moeder Hendrikie de Lange in den ouderdom van ruim 74 jaaren in den Heere ontslaapen'. En: '1744 Den 18en augustij dingsdag smorgens ten 5 uren is mijn lieve vader Reijnier Swanenburg in den ouderdom van 69 Jare en 9 dagen in den Heere ontslapen'.

Marija Leendertse Swanenburg en haar schoonfamilie Verhoeck

Marija, derde kind en oudste dochter van Leendert Swanenburg en Cornelia van Harthals, trouwde reeds in juli 1696, nog geen 17 jaar oud, in de Sint-Jan met Gerrit Cornelisse Verhoeck uit Gouda. Zij woonde toen buiten de Potterspoort, dus dat moet bij haar oudere halfbroer Jan Swanenburg geweest zijn. Toen was de scheepswerf zes jaren na het overlijden van vader Leendert nog in hun bezit. Gerrit Verhoeck woonde aan de Lazaruskade. Ook hij was pachter van imposten. Uit het testament dat zij gezamenlijk lieten maken bleek dat Marija al een dochter Lena had van een zekere Gerrit Bos. Het kind is in het doopregister van de Sint-Jan met de naam van de vader vermeld, waaruit mag worden opgemaakt dat hij haar als zijn dochter erkende.

*Gebeelt by
A. m. d. f. c. Maria
Swanenburg* *Gerrit Verhoeck*

Merkteken van Marija en de handtekening van Gerrit Verhoeck.

Turfmarkt 44/46 Noordzijde, 'De Raemborch'.

In hun testament werd aan Lena een legitieme portie toebedeeld, gelijk aan eventuele volgende wettige kinderen. Zij kregen echter geen kinderen. Uit latere documenten blijkt dat zij in 1710 het pand Turfmarkt 44/46, genoemd 'De Raemborch', kochten en daar woonden.

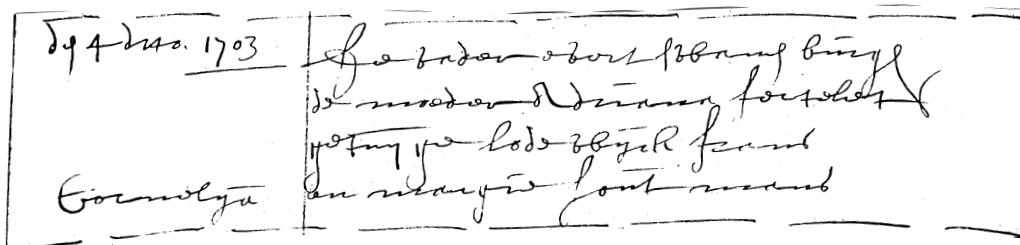
Gerrit Verhoeck verwierf gaandeweg veel meer panden in Gouda en werd één van de grootste bezitters van onroerend goed in die tijd. Het betreft panden aan de Spieringstraat, Kuipersteeg, Raam, Kleiweg, Keizerstraat, nog twee aan de Turfmarkt, Gouwe ZZ, Lange Tiendeweg en de grutmolen aan de Naaiersloot.³⁰ Marija stierf in 1720, slechts 31 jaar oud.

Gerrit hertrouwde de weduwe Haesje Pieterse van der Spoor in 1722. Zij kregen evenmin kinderen. Zij bezat het pand Kleiweg 91 'De overdeekte Baen' en woonde ook daar. Hij werd in 1740 notaris maar heeft dit ambt niet lang meer kunnen uitoefenen. Zij trok bij Gerrit in aan de Turfmarkt 44/46.

Zij kregen evenmin kinderen. Hij overleed in 1743. Uit de opgave van de successie blijkt dat hij een vermogen had van 55.000 guldens. Haesje overleed in 1753. Volgens de aangifte van het successierecht liet zij meer dan 15.000 guldens na.³¹

De lotgevallen van Evert Leendertse Swanenburg voor zijn trouwen

Voor alle duidelijkheid: Evert Leendertse is de jongste zoon van Leendert Swanenburg en Cornelia van Harthals en werd in 1683 geboren. Hij komt in de archieven voor het eerst voor toen hij vader werd van een dochter Cornelia, gedoopt 4 november 1703 in de Sint-Jan. De moeder heette Adriana Fertelet. Adriana werd op 11 oktober 1680 gedoopt en was 23 jaar oud toen zij moeder werd. Evert was net 20 jaar geworden. Waarom werd geen huwelijksinschrijving van deze twee te Gouda gevonden? Wel, er komt een rekest voor aan de Goudse magistraat, afgehandeld in dezelfde maand november ten behoeve van Catharina van Luijnen, weduwe van Bartholomeus Fertelet, als moeder en voogdesse over haar minderjarige dochter Adriana Fertelet.³²

Doop van Cornelia Swanenburg 4-11-1703 Sint-Jan, getuigen Lodewijk Frans en Margie Soutmans.

Daarin valt met rode oren te lezen: 'mitsgaders deselve Adriana Fertelet hoe dat Evert Swanenburgh noch minderjarige jongman met haer geïmpregneert en bevrugt is geworden sulx dat zij op den 25 oktober laatsleden van een jongedr verlost ende in de kraam bevallen is, ende niemand anders vader van het voorschrevene kint is als den gemelten Evert Swanenburgh alleen aan dewelcke hetselve door haer in barende nood is opgesworen, ende dat hij over sulx wel gehoord had, tot verval van kraemkoorts ende d'alimentatie van het voorsege kint te contribuieren, soo blijft egter den gemelten Swanenburgh daarvan ingebreucken waaromme zij genootsaectt sullen sijn, den voornoemde Evert Swanenburgh daarvan voor Ued achtb in regten te betrecken, doch gemerckt sij suppliant teene male onvermogen sijn ommede kosten van het proces te supporteren, onderdaeniglijk versoeckende dat Ued achtb goeieren te admitteren omme gratis en pro deo te mogen werden gedient en tot dien eijnde als procureur te employeren Andries Timmer'. Op 23 november 1703 werd hierop positief beslist door de onderschout J. van der Dussen. De gevraagde actie van de procureur Andries Timmer heeft er kennelijk toe geleid dat Evert Swanenburg het kind erkende en de zorg voor het kind op zich heeft genomen. In het notariële dossier van Andries Timmer is echter geen akte te vinden die op dit onderwerp betrekking heeft.

Kennelijk zijn de drie op jonge leeftijd wees geworden Reijenier, Marija en Evert wat losgeslagen geraakt, daar zij tegen de toen heersende moraal handelden. Reijenier kreeg zijn eerste kind, Cornelis, zeven maanden na het huwelijk, Marija had het voorkind Lena en trouwde niet met de vader Gerrit Bos en Evert kreeg het voorkind Cornelia bij Adriana Fertelet en trouwde haar niet.

Evert Leendertse Swanenburg en zijn schoonfamilie Zeeman

Reeds een half jaar later, in mei 1704, trouwde Evert voor schout en schepenen met Ida

Westgouwe (Hoge Gouwe) nr. 33 het huis van de familie Zeeman.

Willemse Zeeman. In tegenstelling tot zijn broer Reijenier bleef Evert bij de remonstrantse gemeente.

Het voorkind Cornelia werd met de naam Swanenburg wel in de Sint-Jan gedoopt omdat de familie Fertelet tot de hervormde gemeente behoorde.

Op 27 mei 1705 werd een niet nader genoemd 'onecht kind' van Evert Swanenburg begraven, terwijl zijn eerste kind uit het huwelijk met Ida Zeeman, Leendert, twee maanden later in juli werd gedoopt.

Het gestorven kind moet Cornelia van moeder Adriana Fertelet geweest zijn. In hun trouwakte is het adres niet vermeld maar aangenomen mag worden dat Evert nog bij Marcellus van Harthals aan de Turfsingel woonde en Ida bij haar ouders aan de Westgouwe nummer 33.

Na Leendert kregen Evert en Ida samen nog zes kinderen: Cornelia in 1707, Johanna in 1709, Joanis in 1711, Willem in 1714, Marija in 1716 en Johannes in 1718. Allen werden remonstrants gedoopt. Twee van de kinderen overleden op jeugdige leeftijd: Johanna in 1710 en Joanis in 1718. Evert, ook wel deftig Everhardus genoemd, was manufacturier. Hij was meerdere jaren deken van het gilde in de periode 1720-1735. Ook zijn schoonvader Willem Zeeman was manufacturier en deken van het gilde in de periode 1715-1723. In deze laatste periode hebben zij samen drie jaren in dat bestuur gezeten.

Uit diverse akten is gebleken dat Evert ook impostmeester was. Hij was, net als zijn broer Reijenier, pachter van de belasting op het koe-houderszout voor de kaasmakerij en op het rundvee (het hoorngeld) te Woerden.

Handtekeningen van Evert Swanenburg en Ida Willemse Z(S)eeman.

Het is te begrijpen dat het beroep van belastingin-ner bepaald niet populair was bij de burgers. Hun manier van werken is wellicht het meest vergelijkbaar met de huidige deurwaarder. Daarom deden de Swanenburgers dat soort werk juist vooral buiten Gouda. Dan kwam men tenminste niet steeds die wanbetalers tegen!

Het gezin woonde Westgouwe nummer 43. Later bezat hij nog Westhaven 44 en Keizerstraat 37. In de Quotisatie van 1742 werd Evert impostmeester genoemd en werd hij aangeslagen voor 60 gulden. Hij had een dienstbode en bezat twee paarden en een open wagen.

Westgouwe (Hoge Gouwe) met nr. 43.

Het vermogen van Evert Leendertse Swanenburg

Evert en Ida lieten in 1751 in een testament bepalen dat na het overlijden van de langst levende ouder de vijf kinderen allen een vijfde gedeelte moesten krijgen.³³ Uit wat zij bezaten blijkt dat zij redelijk vermogend waren. De dochter Cornelia, weduwe van Herman Theodoor Bachoven, kreeg bovendien levenslange rente van 5.000 gulden en zou bij hertrouwen nog eens 2.000 gulden ontvangen. De twee dochters van zoon Willem werden zelfs ook al bedacht met juwelen en de dochter van Cornelia, Ida Bachoven, met 5.000 gulden. Al met al een vermogen van meer dan 15.000 gulden. Evert is begraven in 1752 en Ida in 1755. In het boek van J.J. de Jong komt Evert helemaal niet voor maar hij mag toch wel als lid van de economische elite worden beschouwd. Net als zijn broer Reijenier heeft hij het kapitaal uit de erfenis van zijn vader Leendert Janse Swanenburg behoorlijk weten uit te bouwen.

Noten

- 1 J.C. (Hans) Bauer houdt zich sinds 1975 bezig met genealogisch onderzoek naar zijn familie. Hij is nu ruim 4½ jaar burgemeester van Reeuwijk en treedt met deze functie in de voetsporen van zijn voorouders Guillaume Brack (maire van Reeuwijk in de periode 1806-1811) en diens zoon Cornelis Brack, die Reeuwijks burgemeester was van 1842 tot 1867. Frits Brack, de broer van zijn overgrootmoeder, volgde zijn vader Cornelis in 1867 op en was, tot 1918, vijftig jaar burgemeester van Reeuwijk.
- 2 Streekarchief Hollands Midden te Gouda (SAHM), Oud notarieel archief, Laurens Balbian, fiche nr. 324, f. 107.
- 3 SAHM, Oud archief Gouda, kamerboek nr. 103, f. 24 re.
- 4 SAHM, Oud archief Gouda, kamerboek nr. 103, f. 25.
- 5 SAHM, Oud notarieel archief, Adriaan Jongkint, fiche nr. 449 II, f. 132.
- 6 SAHM, Oud archief Gouda, kamerboek nr. 105.
- 7 SAHM, Oud archief Gouda, kamerboek nr. 105.
- 8 SAHM, Oud notarieel archief, Carel Clouwert, fiche nr. 475, f. 69.
- 9 SAHM, register gildebestuurders, periode 1590-1794, NT 1603.
- 10 SAHM, Oud archief Gouda, dossier scheepsmakersgilde, jaar 1687.
- 11 SAHM, A. Scheygrond, Goudsche straatnamen (2e druk; Alphen a/d Rijn 1979) 157.
- 12 SAHM, kohier familiegeld 1674, f. 167 vo.
- 13 SAHM, C.J. Matthijs, eigendomstransacties, NT 1814.
- 14 SAHM, C.J. Matthijs, eigendomstransacties, NT 1804.
- 15 SAHM, Oud notarieel archief, Anthony van Meeuwen, fiche nr. 436, f. 97.
- 16 SAHM, Oud archief Gouda, scheepmakersgilde, jaar 1687.
- 17 SAHM, Oud notarieel archief, Johan Crabeth, fiche nr. 487, f. 5v.
- 18 SAHM, Oud notarieel archief, Anthonie van Meeuwen, fiche nr. 441, f. 72/73.
- 19 SAHM, register ingekomen lidmaten St Jan, NT 1631, deel I.
- 20 Archief gemeente Amsterdam, Oud notarieel archief, Matthijs Maten de Jonge, nr. 3915, akte 2967.
- 21 SAHM, register gildebestuurders, periode 1590-1794, NT 1603.
- 22 Archief gemeente Amsterdam, Oud notarieel archief, Matthijs Maten de Jonge, nr. 3920, akte 3715.
- 23 Archief gemeente Amsterdam, Oud notarieel archief, Matthijs Maten de Jonge, nr. 3939, akte 6143.
- 24 SAHM, Oud notarieel archief Gouda, Andries Timmer, fiche nr. 544, f. 189.
- 25 Archief van de gemeente Broek c.a., nr. 81, f. 55.
- 26 J.E.J. Geselschap in 'Die Goude', 19e verzameling 1982, p. 97.
- 27 Centraal Bureau voor Genealogie, familiedossier Swanenburgh.
- 28 SAHM, C.J. Matthijs, eigendomstransacties NT 1802, Lage Gouwe.
- 29 Streekarchief Rijnland te Woerden, familiedossier Bredius.
- 30 SAHM, Oud archief Gouda, reconstructie verponding 1711-1730, NT 1759.
- 31 SAHM, Oud archief Gouda, erflaters successie nr. 3866, f. 73 vo.
- 32 SAHM, Oud archief Gouda, requestenboek nr. 202, f. 352.
- 33 GA Rotterdam, Oud notarieel archief, Willem Boon, nr. 2275, f. 381.